

válóbb mesterei teljesen kiszorultak. Kiszorultak pedig akkor, a midőn *Dumas père*, *Florian*, *Lebrun* és *Scribe* teljes munkáikkal, vagy műveik több kötetes sorozataival foglalják el az egy-egy szak részére úgy is szűken kiszabott helyet.

Ime azok a kifogások, melyet a katalógusnak csupán egy kis szakjára tehetők s melyek még e szakon belül is könnyen megvolnának toldhatók.

Az itt föltárt hiányok annál sajnálatosabbak, mivel egyrészt azok, a fent említett eljárás útján, könnyen el lettek volna kerülhetők s mivel másrészt orvoslásukra, tekintve egy olvasótermi könyvtár újból történő berendezésének fáradságos és költséges voltát, a a közel jövőben aligha lehet remény.

Dr. Gulyás Pál.

Ferguson, John: *Bibliotheca Chemica: a catalogue of the alchemical, chemical and pharmaceutical books in the collection of the late James Young of Kelly and Durriss, Esq., L. L. D., F. R. S., F. R. S. E.* Glasgow, 1906. James Madehose and Sons. 4-rét. Két kötet. I. czimkép, XXI, 487 l; II. czimkép, 4, 598 l. Nem került könyvtárosi forgalomba.

Két gyönyörű tipografiai kiállítású, vaskos kötet fekszik előttünk, dr. James Young szinte párját ritkító kémiai könyvtáráról, melyet a közel negyedszázad előtt elhunyt tudós és gyűjtő a glasgowi egyetem Anderson's college-ében általa létesített technológiai vegytani tanszéknek hagyományozott. A nagyszerű hagyományhoz méltó könyvjegyzék készítője John Ferguson, a glasgowi egyetem vegytani katedrájának jelenlegi birtokosa, kettős czélt tűzött maga elé: egyrészt kielégíteni törekedett a könyvészzettel foglalkozó szakembereket, másrészt segédkezet kívánt nyújtani a vegytan történetével foglalkozó szaktudósoknak.

Nem habozunk kijelenteni, hogy a vegytanban világhírű szerző feladata mindkét részét fényesen oldotta meg, hála azon irányelveknek, melyeket munkája megírásánál nem csak maga elé tűzött, hanem lelkiismeretesen be is tartott.

Ez irányelveket maga Ferguson a következőkben foglalja össze.

Hogy a katalógust használni kívánó bibliografusokat minden tekintetben kielégítse, szerzőnk nem érte be a művek rövid címeinek felsorolásával, hanem teljes címüket nyújtotta, pontosan leírva az előtte fekvő példányt, minden esetleges sajátosságával egyetemben s gondosan felsorolva jegyzet alakjában a többi kiadásokat is.

Viszont a vegytani szaktudóst kívánta szolgálni Ferguson a könyvek benső tartalmára vonatkozó jegyzeteivel, melyek életrajzi s leíró részleteket tartalmaznak, nevezetesen kétes esetekben a mű megjelenési idejére, valódi szerzőjére stb. vonatkozó különböző véleményeket. Ez adatok összegyűjtésénél szerző természetesen

tesen az esetek nagyobb részében csak másodforrásból meríthetett, de a felhasznált irodalmat minden egyes cikkelynél időrendben felsorolja, ekként nyújtva módot ellenőrzésére, illetve a továbbkutatásra.

Ime azok az alapelvek, melyek *Ferguson* műve megszerkesztésénél irányítottak.

Átterve már most magára a könyvtár anyagára, annak érdekesebb darabjairól, ugyancsak *Ferguson* nyomán, a következőket jegyezzük meg.

John *Ferguson* a katalogushoz irt tartalmas bevezetésében, a kémiai irodalom három főszakát különbözteti meg.

Az első korszak az anyagátváltozás, más szóval alkémia korszaka, mely a legrégebb időktől a XIX. század elejéig terjed és sporadikusan még ma is fellép.

A második a gyógyászati irányú iatrokémia, mely a XVI. században merült fel, hogy a XVII. végén teljesen kivesszen.

Végül a harmadik korszak a tudományos vegytan korszaka, mely a XVII. században vette kezdetét s napjainkig tart.

A *Young*-féle könyvtárban legerősebben az alkémiai irány irodalmi termékei vannak képviselve. Legérdekesebbek közöttük a XVI—XVII. századokban megjelent gyűjteményes munkálatok, minők: *De Alchemia Volumen*, Petreius, 1541; *Lacimius: Pretiosa Margarita Novella*, 1546; *De Alchimia Opuscula*, 1550; *Gratarolo: Vera Alchemiae Doctrina*, 1561; *Eröffnete Geheimnisse des Steins der Weisen; Manget Bibliothecája* stb., melyek közül a kisebbek 3—4, a nagyobbak 150—200 traktátust is tartalmaznak. *Ferguson* e gyűjteményes munkákat természetesen nem csak főcímük szerint vette katalogusába, hanem az egyes dolgozatok szerzőire is utalt, a mi a tájékozódást föltöbb megkönnyíti.

A *Paracelsus* alapította iatrokémiai iskola követői s továbbfejlesztői közül megemlítendőek *Quercetanus*, *Thurneysser*, *Dorn*, *Rhenanus*, *Joannes Agricola*, *Lefevre*, *Lemery*, *Poppins*, *Wedel* s mások.

A tudományos vegytan szellemében írott művek közül legérdekesebb az a két polémia, mely az egész mozgalmat bevezette. Az egyik *Conring* és *Borrichius* közt keletkezett *Hermes* valódi kora felett, a másikat *Boyle* indította meg az aristotelesi kémia alapelvei ellen. A kettő köré csoportosultak *Becher* és *Stahl*, továbbá *Lemery*, *Boerhaave*, *Weigek*, *Rothe* s még sokan.

A szorosabb értelemben vett kémiai műveket mintegy kiegészítik azok, melyek tárgya csupán részben tartozik a vegytani tudomány körébe. Ilyenek pl. a bányászati írók közül, *Ereker*, *Encelius*, *Georgius Agricola*, *Webster*, *Löhmayss*; a közzettannal foglalkozók közül *Marbodaeus*, *Nicols*, *Henckel*; a technológusok közül *Neri*, *Merrett*, *Axt*, *Caneparius* s mások.

Külön csoportot alkotnak továbbá a jórészt újabbkeletű gyógyszerészeti munkák, melyek közül a legérdekesebbek: *Praepositus* Dispensariuma, *Manlius de Bosco* Luminare Majusa, *Gesner* Thesaurusa stb.

A fényes kiadványt néhai James *Young* családja nyomatta ki s nem bocsátotta könyvárusi forgalomba. Egy-egy példányt azonban minden nagy nyilvános könyvtárnak, így a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának is rendelkezésére bocsátott, ekként téve hozzáférhetővé az abban felhalmozott gazdag anyagot. Mindkét kötetet *Young* dr. egy-egy remek kivitelű arczképe díszíti. —*sp*—

Magyar nyomdászok évkönyve. 1907. Huszonkettedik évfolyam. Szerkesztette *Novák László*. Kiadja a *Könyvnyomdászok Szakköre*. Budapest, é. n. Világosság könyvnyomda r.-t. Nagy 8-r. 156 l. Ára vászonba kötve 3 kor.

A Könyvnyomdászok Szakköre, mely évkönyvét évek hosszú sora óta a kör folyóiratát nyomtató Pesti könyvnyomda részvénytársaságnál készítette, újabban eltért e szokástól s ama dicséretes törekvéstől indítva, hogy e vállalatával egy-egy nyomda személyzetének mesterségbeli tudása s művészeti érzése egész kifejtésére nyújtson alkalmat, évenként más-más céget bíz meg a kényesebb igényű munka kivitelével. Mult évben az ország egyik legelső műintézetére, a *Hornyánszky* Viktor cs. és kir. udv. könyvnyomda-czégre bízta a feladat megoldását, mely — mondanunk sem kell — a nála szokásos pontossággal és jó ízléssel állította ki az évkönyvet. A jelen évben a könyv szerkesztője, egy merész elhatározással, országos hírű cég helyett egy új művészi munkával eddig alig foglalkozó vállalatot, a *Népszava* című szociáldemokrata napilap sajtóját, a »*Világosság*« könyvnyomda r.-t.-ot tüntette ki bizalmával.

A szerkesztőség e választása csak örömünkre szolgálna, ha eljárásának az lett volna a célja, hogy ily módon bebizonyítsa a közönség előtt, miszerint nem csupán a közelismerésnek örvendő nagy cégek, hanem a szerényebb méretű új vállalatok is képesek kifogástalan munkát nyújtani. Sajnos azonban nem így áll a dolog. *Novák* László szerkesztő választását politikai okok irányították: még pedig első sorban az, hogy e nyomdához (értsd a benne készült napilaphoz) »bizonyos gyöngéd kötelékek fűzik a szabadságért és testvériségért mindenkoron rajongott magyar nyomdászszágot«.

Ez a sajátos indokolás, mely az eddig teljesen szakszerű vállalatba becsempészi a politikát, bizonyos kétséggel töltött el bennünket a cikkelyek irányzatával szemben (tartalomjegyzék nincs a kötetben): tegyük hozzá, hogy alaptalanul, bár — tekintve szakirodalmi viszonyainkat — nem egészen jogtalanul.